

У четвртак 10. децембра, шеф Одељења Тужилаштва БиХ за ратне злочине Дејвид Швендимен повукао је два потеза, која би могла бити судбоносна за правосуђе у БиХ. Како му четири дана касније истиче мандат, Швендимен је тог четвртка решио да напусти своју дотадашњу функцију и врати се у САД, без намере да чека хоће ли му бити продужен боравак у гостима. Други његов потез би могао да буде фаталан за процес истине и помирења у БиХ. На самом крају мандата, Швендимен је дао своју сагласност да буду обустављене истраге против осумњичених особа звучних имена у два крупна случаја злочина над Србима у последњем рату: над припадницима ЈНА приликом повлачења из Тузле 15. маја 1992. године, те над 48 српских цивила у коњичким селима Брадина и Главатичево крајем маја исте године.

Дан након Швендименовог одласка из Сарајева, из Тужилаштва БиХ одаслато је саопштење у којем је наведено како је Швендимен “дао сагласност на одлуку Колегијума тужилаца Одељења за ратне злочине да истрага у случају ‘тузланска колона’ буде обустављена, јер је сагласан с оценом да прикупљени докази не поткрепљују оптужбе”. Након истраге и проведених саслушања судионика догађаја на обе стране, те након анализе прикупљене документације и других доказа у вези са догађајем у Тузли, нису нађени докази који би поткрепили закључак да иједан од именованих осумњичених сноси директну одговорност за ратне злочине почињене 15. маја 1992. године у Тузли”, наведено је у саопштењу. Када је реч о осумњиченим особама, у саопштењу је изричито наведено да “не постоје докази који испуњавају стандарде довољне да би се те особе могле оптужити за злочин”.

Истовремено, Швендимен је дао сагласност и за обуставу истраге против Вахида Алагића, Фаика Шпаге и Зије Ланце, претходно осумњичених за злочине над Србима на подручју Коњица. “Током истраге нису откривени докази који би били довољни да покажу да осумњичени сnose директну одговорност за оно што је урађено, нити су пронађени докази да је ико од њих имао заповедну одговорност за оно што се десило”, наведено је у саопштењу, уз утешно објашњење. “Решења о обустави истрага односе се само на тројицу осумњичених, али се истрага о догађајима који су били предмет истраге може наставити ради откривања особа које јесу кривично одговорне за оно што је учињено”, истиче се “великодушно” у овом закључку Колегијума тужилаца Одељења Тужилаштва БиХ за ратне злочине.

Из ових оцена које, дакле, нису само Швендименове, већ целог Колегијума тужилаца,

општи закључак није тешко извести. Нико нормалан, па тако ни ови тужиоци нису могли, упркос својој смелој оцени, да тврде да злочина у Тузли и Коњицу у мају 1992. године није било. То су, међутим, онако успут поменули када је реч о Тузли, док су чињенице за Коњиц наглашене, јер, просто, није могуће негирати злочине који су се догодили. Поента је у начину на који бх. тужиоци прилазе утврђивању одговорности за те и све остале злочине. Елем, одлуком да се истрага обустави против Селима Бешлагиха, Мехмеда Бајрића, Енвера Делибеговића и Фарука Прцића, односно против Вахида Алагиха, Фаика Шпаге и Зије Ланце, бх. тужиоци за ратне злочине су изразили своје слободно уверење да злочини над војницима ЈНА у Тузли, те над српским цивилима у околини Коњица - представљају само обичне изоловане инциденте, у којима није било наредбодаваца или, рецимо, особа које су, језиком Хашког трибунала, биле дужне да спрече злочине или да казне починиоце након извршених злочина !?

Практично, језиком Хашког трибунала тужиоци за ратне злочине у БиХ говоре само онда када се то њима свиђа. Тако се, рецимо, може догодити да припадник Војске РС - за којег се тврди да је учествовао у раздвајању сребреничких Бошњака који ће потом бити побијени у јулу 1995. године - буде оптужен ни мање ни више него за геноцид или "само" за злочине против човечности, а да, с друге стране, нема ниједне оптужнице за убиства Срба у Брадини и Главатичеву против директних извршилаца. Дакле, ако већ меримо језиком Хашког трибунала, није тешко установити да је овде реч о прилично различитим аршинима међу бх. тужиоцима према различитим жртвама, чак и када би прибегли градацији злочина по којој је злочин над сребреничким Бошњацима "тежи" од злочина над коњичким Србима или злочина над војницима ЈНА у Тузли. Односно, док се за злочин над првима оптужују не само "планери", већ се за исто кривично дело терете и "извршиоци" на терену, у почињеном злочину над овим другима и трећима, бх. тужиоци не виде ама баш никакву одговорност међу најодговорнијима, а за починиоцима, изгледа, неће, не желе или не знају да трагају. Може бити да је и то због тога што ово друго није било у судницама Хашког трибунала, а ово прво јесте, па им је преостало једино да уз мање или веће грешке само испреписују оптужнице у БиХ. Није, дакле, ту реч о релативизацији злочина, већ, просто, о двоструким аршинима и недостатку моралног обзира према свим жртвама злочина, а може бити да недостаје и стручности.

Ако се већ за Селима Бешлагиха није могло пронаћи доказа да је одговоран за злочине на Брчанској малти, у најмању руку чуди што нису оптужени командант полицијских снага Мехмед Бајрић, командант ТО Енвер Делибеговић и главни "инжењерац" Фарук Прцић, за које је из Хашког трибунала стигла ознака "А", што ће рећи да има довољно доказа за кривично гоњење. Бајрић је, уосталом, и сам признао да је наредио напад на колону ЈНА, истина с образложењем да се "из колоне пуца по Тузли". Такво образложење, међутим, није много вредело Илији Јуришићу, којег је Судско веће у Београду осудило на 12 година затвора, иако је "само" пренео Бајрићеву наредбу. Делибеговић је остао живи доказ да су одговорни у колони ЈНА поштовали договор о мирном повлачењу, јер су то морали да чине чак и да су имали другачије намере: били су

свесни да могу бити само глинени голубови на правцу повлачења – као што су и били – а имали су и обавештајних сазнања да постоји план да колона буде нападнута.

Како за бх. тужиоце није било довољно доказа да су представници локалне власти у Тузли намеравали да изврше оно што се назива вероломним нападом, остало им је да одмере изјаве сведока-жртава и осумњичених. И, то се догодило: поверовали су осумњиченима, који су се у истрази бранили “миротворачким” тврдњама о “одбрани града” и сличним флоскулама. Јер, и тужиоци су живи људи, а и неки међу њима су били са страни “хероја одбране” какав је био Бајрић, па како сад заборавити уверења зарад неких тамо професионалних стандарда ?! Све у свему, за случај “Тузланска колона” Тужилаштво БиХ је поручило, обуставом истраге против главноосумњичених, да ће можда једног лепог дана подићи оптужнице против понеког од убица са Брчанске малте и – то је све.

Нешто више наде остало је за породице жртава злочина у коњичким селима Брадина и Главатичево. Ту је, по тврдњама сведока, било много више одговорних у локалним муслиманско-хрватским оружаним снагама од тројице против којих су бх. тужиоци обуставили истрагу. Но, као ратни коњички полицијски функционери, Вахид Алагић, Фаик Шпаго и Зијо Ланцо били су међу најпознатијима на послератним јавним функцијама. Алагић је, баш због ове истраге, суспендован са места заменика директора Граничне полиције БиХ, Шпаго је био запослен у Одељењу за аналитику Обавештајно-безбедносне агенције БиХ, а Ланцо је био службеник у Агенцији за истраге и заштиту(СИПА). Интересантно је да су баш поједини српски медији тврдили да су, током истраге, Алагићеву одговорност за злочине умањивали и поједини Срби уз “малу” новчану надокнаду, али те тврдње никада нису доказане. Или су, можда, бх. тужиоци више веровали на реч онима који су у Алагићу видели само још једну “племениту душу”, неголи онима који су тврдили да је реч о човеку који је имао поприличан утицај на коњичке полицајце који су “чистили” Брадину и Главатичево од “четника”, убијајући притом заробљенике и цивиле, а преживеле спроводећи у логоре ?

Но, бх. тужиоци ће овде имати прилику за “поправни”: листа осумњичених је још подуга, а одговорних за убиства и злостављање у логорима на подручју Коњица још има међу живима. Кад би, рецимо, бх. тужиоци преписивали делове хашких пресуда за ове логоре, можда би и истрага ишла брже. Али, они, изгледа, овде сада имају другачију методологију: прво ослободе све за које, по свом слободном уверењу, пронађу било каквог основа да се више не гоне, а оне сумњивије оставе за касније. Јер, преко хашких пресуда не могу да пређу тек тако, а и не могу да ослободе све осумњичене одједном. Тако се некако они придржавају општих принципа правичности и непристрасности.